

Politisk kronik 2. halvår 2008

Lars Bille

**Instituttleder Institut for Statskundskab, Københavns Universitet,
lb@ifs.ku.dk**

Medierne var i begyndelsen af juli optaget af en sag om, hvorvidt Udlændingesservice bevidst havde undladt at informere personer, der ønskede at få deres udenlandske ægtefælle med til Danmark, om, at der ifølge gældende EU-regler blot krævedes 10-12 timers ugentligt arbejde i mellem to til ti uger i et andet EU-land for at en borger kunne anerkendes som EU-arbejdstager og dermed være omfattet af direktiverne om borgernes og arbejdskraftens frie bevægelighed. Dette gav med andre ord mulighed for at omgå den meget strammere danske 24-års regel. Ombudsmanden gik ind i sagen og kritiserede senere regeringen for ikke at leve op til forvaltningslovens krav om fyldestgørende vejledning i sager om familiesammenføring efter EU-reglerne.

De danske familiesammenførselsregler blev for alvor sat under pres, da EF-domstolen den 25. juli afsagde en dom – Metock-dommen – der fjernede Danmarks mulighed for at stille krav om, at den ægtefælle, der skal familiesammenføres efter EU-reglerne, skal have lovligt ophold i et andet EU-land. Det betød, at en illegal indvandrer eller afvist asylansøger kan få familiesammenføring efter EU-reglerne, hvis han gifter sig med en EU-borger, der bruger reglerne om fri bevægelighed. Centrale elementer i den »faste

og fair« danske udlændingepolitik såsom 24-års regel, tilknytningskrav og dansktest var hermed erklæret i strid med EU-retten.

For Dansk Folkeparti var dommen en rød klud. Dels skød den hul i den udlændingelovgivning som siden 2001 havde været partiets mærkesag par excellence og højst prioriterede lovgivningsindsats, dels stod det nu lysende klart – også for dem der måtte have glemt eller fortrængt det – at den overnationale EU-lovgivning havde forrang fremfor national dansk lovgivning. Det generede også partiet voldsomt, at en domstol – EF-domstolen – havde kompetencer og faktisk brugte disse kompetencer til at tilsidesætte en af Folketinget vedtaget lovgivning.

Dansk Folkepartis gruppeformand Kristian Thulesen Dahl fastholdt, at Danmark fortsat skulle kunne føre sin egen selvstændige udlændingepolitik. Derfor mente partiet, at Danmark slet og ret undlod at følge EF-domstolens dom. Det fik statsminister Anders Fogh Rasmussen til på Venstres sommergruppemøde den 8. august at fastslå, at det for en retsstat ikke kunne være en løsning bare at trodse domstolens afgørelse. Det var for nemt for Dansk Folkeparti blot at sige det, og det var et råd, han ikke kunne bruge til noget som helst.

Derimod var det nok værd for statsministeren at hæfte sig ved et par andre udmeldinger fra Dansk Folkeparti. Partiet truede nu med ikke at ville lægge stemmer til en ny finanslov, før regeringen havde løst striden mellem EU-ret og dansk udlændingepolitik. Desuden opsgav partiet den borgfred, der havde hersket mellem regeringen og Dansk Folkeparti om, at regeringen kunne føre den generelle EU-politik sammen med oppositionen. Nu ville Dansk Folkeparti ind og have direkte indflydelse også på dette politikområde. Statsministerens foreløbige svar var, at regeringen ville arbejde med at påvirke de andre EU-lande i retning af den danske udlændingepolitik, altså at søge at få ændret i direktiverne på området.

Alt mens denne polemik udspillede sig mellem regeringen og dens støtteparti enedes Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti om et nok så vigtigt integrationsudspil, som blev fremlagt på Socialdemokratiets sommergruppemøde den 14. august. Af udspillet fremgik det, at Socialistisk Folkeparti fortsat var imod 24-års reglen og tilknytningskravet, men at partiet ikke ville stille krav om at få reglerne ændret under en socialdemokratisk ledet regering. Dermed var en væsentlig sten ryddet af vejen for et fremtidigt regerings-samarbejde mellem de to partier, noget der understøttedes af, at Socialdemokratiet – selvom det ikke direkte fremgik af udspillet – skulle have givet Socialistisk Folkeparti den indrømmelse at anerkende det som en ligeværdig regeringspartner på linje med Det Radikale Venstre. Det var begge partiers opfattelse, at det hermed bedre kunne lykkes dem at overbevise vælgerne om, at oppositionen ikke ville føre en slap udlændingepolitik, hvis de fik magten, noget som ellers hidtil havde været et af regeringens vigtigste angrebspunkter mod oppositionen.

Den 22. september fremlagde regeringen og Dansk Folkeparti resultatet af de forhandlinger de havde ført for at begrænse virkninger-

ne af Metock-dommen på den danske udlændingepolitik. Trods Dansk Folkepartis torden imod EU's indblanding havde partiet nu accepteret, at regeringen ville efterleve EU-reglerne, indtil de var ændret politisk i EU. Væk var talen om at sidde dommen overhørig. Udlændingeaftalen indførte bestemte regler for, hvad der skulle til for at dokumentere, at man var berettiget til familiesammenføring, såsom at ansøgere reelt havde etableret sig sammen i et EU-land, ligesom de skulle forklare, hvor længe de havde opholdt sig der, hvor længe de havde været gift og hvordan de havde boet, alt samme for at udgå proforma ægteskaber og proforma ophold.

For at understrege alvoren i at give korrekt dokumentation blev der indført en tro og love erklæring, som ansøgerne skulle underskrive under strafansvar. Regeringen forpligtede sig til at forsøge at ændre opholdsdirektivet, så illegale indvandrere ikke havde ret til familiesammenføring via EU-reglerne. Endelig indebar aftalen en række skærper af allerede gældende regler, idet det blev sværere at få statsborgerskab, at komme til Danmark som studerende, at bevare kontanthjælp for – typisk udenlandske – ægtepar, men nemmere at udvise udlændinge der begik kriminalitet.

Dansk Folkeparti havde altså bøjet sig med hensyn til at følge de overordnede EU-regler, mod til gengæld at få yderligere stramninger indført på områder, der ikke var reguleret af EU-retten. Desuden fik partiet nedsat en opfølgningsgruppe samt en aftale om at mødes med regeringen for at gøre status over regeringens EU-diplomatiske indsats for at få ændret opholdsdirektivet. Dansk Folkeparti fik således en ny form for indflydelse på EU-politikken. Det faldt en del af partiets bagland for brystet, at kun godt et døgn efter, at partiledelsen på partiets landsmøde i stærke vendinger havde kritiseret EF-domstolen og Metock-dommen, havde indgået udlændingeaftalen, men den offentligt luftede kritik forstummede vanen tro forbløffende hurtigt.

Partiets modstandere fandt, at det med aftalen endnu en gang var demonstreret, at Dansk Folkeparti sprang op som en løve og faldt ned som et lam.

Hjemvendt fra ferie satte statsminister Anders Fogh Rasmussen den 7. august manglen på arbejdskraft øverst på regeringens dagsorden for efterårets arbejde. Regeringen var parat til at se på alt, der kunne øge udbuddet af arbejdskraft. Selv de siden 2001 fredede dagpenge kunne inddrages i form af for eksempel en kortere dagpengeperiode. Han indkaldte LO og DA til trepartsdrøftelser om behovet for arbejdskraft og bad Arbejdsmarkedskommissionen om at fremskynde arbejdet og fremlægge konkrete forslag, som regeringen ville bruge i et samlet udspil. Endvidere besluttede regeringen at nedsætte en lønkommission, hvilket havde været et af hovedkravene fra de lavtlønnede offentlig ansatte i de typiske kvindefag under forårets store strejker.

Det voldte dog problemer for fagbevægelsen at blive enige indbyrdes om, hvem der skulle sidde i en sådan lønkommission – kun økonomer, arbejdsmarkedsforskere og juridiske eksperter eller også med deltagelse af fagbevægelse og arbejdsgivere – og om hvad den mere præcist skulle beskæftige sig med. Regeringens første udspil til kommissorium blev blankt forkastet af HK, 3F og FOA med den begrundelse at det manglede fokus på kvinder og ligeløn og mere handlede om bonusløn, kvalitetsreform og offentlig ledelse, eller som LO's formand Harald Børsting udtrykte det: mere fokus på ligeløn og mindre fokus på fedterøvstillæg og ideologi. Den 5. oktober lykkedes det dog parterne at nå et kompromis, og den 15. mand – udpeget af fagforbundene, KL, regionerne og Finansministeriet – store kommission kunne begynde arbejdet, som skulle være afsluttet til maj 2010.

Den 29. september offentliggjorde regerin-

gens arbejdsmarkedskommission 26 forslag til, hvorledes der kunne skaffes et øget udbud af arbejdskraft. Hovedkonklusionen var, at mangelsituationen ikke kunne afhjælpes gennem en dagpengereform og heller ikke – inden for en overskuelig tid – gennem reformer af sygedagpenge- og førtidspensionsområdet eller initiativer i uddannelsespolitikken. Kun indgreb i efterlønnen ville batte noget, og det blev omgående afvist af regeringen, Socialdemokratiet og Dansk Folkeparti og fagbevægelsen. Efterlønnen var fredet og så skete der foreløbig ikke mere på det område.

Heller ikke på dagpengeområdet skete der forandringer. Regeringen arbejdede for at få gennemført stramninger af dagpengereglerne herunder at forkorte dagpengeperioden til to år for hurtigere at få folk tilbage på arbejdsmarkedet og dermed øge udbuddet af arbejdskraft. Dansk Folkeparti erklærede sig villige til at se på reglerne for at komme ind i og blive i en A-kasse, men fastholdt at dagpengeperioden fortsat skulle være fire år. Socialdemokratiet havde spillet ud med et forslag om en fleksibel model, som ville give forsikrede ledige mulighed for at vælge mellem enten at blive i det nuværende system eller at gå over til en kortere dagpengeperiode på to et halvt år, men med en 20 procent højere dagpengesats.

Den 30. oktober endte forhandlingerne mellem finansminister Lars Løkke Rasmussen og Socialdemokratiets formand Helle Thorning-Schmidt med et eklatant brud efterfulgt af ret så hårde personangreb. Hun fastslog, at Socialdemokratiet gerne ville forhandle videre og opfordrede finansminister Lars Løkke Rasmussen til at tage en time out og få tilrettelagt et professionelt forhandlingsforløb. Han lod dog klart forstå, at Socialdemokratiet var ude af forhandlingerne. Den 31. oktober opgav regeringer også at komme igennem med dagpengestramninger sammen med Dansk Folkeparti. Trepartsforhandlingerne kom der heller ikke noget ud af.

Regeringens annoncering i august af en stort anlagt arbejdsmarkedsreform var med andre ord løbet ud i sandet. Ud over almindelig politisk uenighed og en – noget usædvanligt – mindre veltilrettelagt statsministeriel drejebog kan en mulig forklaring også være, at dagsordenen skiftede i løbet af efteråret. Omsvinget i de økonomiske konjunkturer på grund af den hastigt accelererende finanskrise varslende nemlig, at det nu måske ikke så meget gjaldt om at skaffe hænder og hoveder til arbejdsmarkedet, som det gjaldt om at undgå, at arbejdsløsheden voksede. Arbejdsløshed havde ikke figureret som et problem på den politisk-økonomiske dagsorden i mange år.

Et forvarsel på finanskrisen indtraf, da Nationalbanken den 25. august for første gang i 80 år måtte overtage en bank, nemlig Danmarks ottende største bank Roskilde Bank. Nationalbanken skød 3,75 milliarder kroner ind i banken med blandt andet den begrundelse, at det ville sikre tilliden her i landet og i udlandet til de øvrige danske banker. Hensigten var på sigt at sælge banken igen til private investorer. Dem ville det nok blive vanskeligt at finde, for i weekenden den 13.-14. september måtte to af USA's største finanshuse – Lehman Brothers og Merrill Lynch opgive at overleve som selvstændige virksomheder. Lehman Brothers gik i betalingsstandsning og Merrill Lynch blev overtaget af Bank of America. Flere andre amerikanske banker gik efterfølgende ned. Det ramte de internationale finansmarkeder og de store danske banker hårdt.

Den 6. oktober blev bankerne og regeringen enige om en redningsplan for den danske banksektor. Bankerne indskød 35 milliarder kroner i et selskab, som skulle afvikle nødlidende danske banker på en måde, så almindelige kunder og andre danske så vel som udenlandske banker ikke fik tab. Aktionærerne blev ikke sikret mod tab. Tab udover de 35 milliarder kroner garanterede staten for. Alt i

alt et forsøg på at skabe tillid mellem kunder og banker og bankerne imellem. Alligevel steg renten på bank-til-bank lån. Finanskrisen fortsatte med at udvikle sig internationalt, aktiekursernes faldt drastisk, boligpriserne faldt og virkningerne begyndte så småt at brede sig til den reale økonomi med en kraftig vækst i antallet af tvangsauktioner og konkurser samt stigende arbejdsløshed til følge. Hen mod årets slutning trak det op til, at staten gik ind i en omfattende bankpakke.

Det var i et ganske anderledes økonomisk klima, at regeringen den 26. august fremlagde forslaget til finanslov for 2009. Det opererede med samlede indtægter på 669,5 milliarder kroner og udgifter på 606 milliarder kroner, altså et forventet overskud på godt 63 milliarder kroner. Langt det meste var gammelkendt stof: fortsat udmøntning af globaliseringsaftalen, trepartsaftalen om den offentlige sektor, kvalitetsreformen og satspuljen. Nyt var 200 millioner kroner til at afholde klimakonferencen sidst i 2009 og 400 millioner kroner mere i u-landshjælp og ikke mindst, at regeringen ville genindføre SP-ordningen med tvungen opsparing til pension på én procent af bruttolønnen for alle på arbejdsmarkedet.

Finansminister Lars Løkke Rasmussen sagde ved præsentationen af forslaget, at det byggede på en frygt for en stigende inflation som følge af mangel på arbejdskraft og stigende internationale priser. Derfor ønskede regeringen at føre en neutral finanspolitik, så der ikke pumpedes flere penge ud af statskassen end der kom ind. Det var baggrunden for forslaget om en genindførelse af SP-ordningen, som skulle suge en del af de penge op, som blev uddelt som følge af den tidligere vedtagne skattelettelse.

De andre partiers finanslovstudspil adskilte sig især fra regeringens ved at indeholde langt flere penge til offentlige investeringer og forbrug. Værd at notere sig var, at Sociali-

stisk Folkeparti med et overskud på deres forslag stædigt fastholdt kursen mod at blive anset – navnlig af Det Radikale Venstre – for at være et ansvarligt parti, der kunne indgå i en fremtidig regering.

Regeringens faste finanslovsmakker havde en grundlæggende anden vurdering af de økonomiske udsigter end regeringen. Det var nyt. Dansk Folkeparti fandt det forkert at bremse op, når økonomien i forvejen viste tegn på opbremsning med fald i privatforbruget. Partiet var derfor klart imod SP-ordningen, ligesom det bestemt heller ikke ønskede en forhøjelse af u-landsbistanden. Endelig og nok så vigtigt var, at Dansk Folkeparti slet ikke ville forhandle finanslov før der var skabt klarhed om udlændingepolitikken efter uoverensstemmelserne mellem EF-Domstolen og den danske regering. Den hurdle skulle derfor fjernes først. Det skete med indgåelsen den 22. september af den tidligere omtalte udlændingeaftale.

Den 20. oktober blev endnu en forhindring fjernet, da finansministeren formelt aflyste regeringens forsøg på at genindføre SP-ordningen. Finanskrisen begyndte at sætte sine spor. Et såkaldt kasseeftersyn i Finansministeriet havde vist, at forudsætningerne for finanslovsforslaget var ændret markant, og at der nu forventedes et klart mindre overskud på statsfinanserne samtidig med, at den økonomiske vækst hastigt nærmede sig nul, og arbejdsløsheden steg. Nu gjaldt det snarere om, at borgerne øgede forbruget og ikke om, at staten begrænsede deres forbrugsmuligheder.

Den 10. november kunne regeringen, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance derfor uden den store teatertorden indgå et finanslovsforlig. Det var ottende gang, at Dansk Folkeparti var regeringens forligspartner og vanen tro fik partiet også denne gang opfyldt en række ønsker, der ikke var særligt omkostningstunge, men borgernære, let forklarlige og værdis-

politisk orienterede. Det gjaldt for eksempel mere politi, en tryghedspakke med en række skærper over for utilpassede børn og unge, herunder at forældre skulle pålægges erstatningsansvar, hvis deres børn begik hærværk, og at kommunerne kunne tvinge unge til at rydde op efter hærværk, samt at de kunne låses inde i nye behandlingscentre, hvis de ikke tilpassede sig samfundets regler samt endeligt, at kommunerne skulle betale, hvis deres unge endte i fængsel. Forliget indeholdt også et loft på 3.000 kroner om måneden, som kommunerne fremover maksimalt måtte tage for mad til de ældre på plejehjemmene, renovering af skoletoiletter, en kulturpakke med penge til blandt andet runestene i Jellinge og til Den Gamle By i Århus.

Vigtigere i det store perspektiv var det trods alt, at Dansk Folkeparti også fik et løfte fra regeringen om, at den forpligtede sig til at skubbe gang i økonomien, hvis den aktuelle svækkelse af verdensøkonomien skulle udvikle sig til en længerevarende lavkonjunktur, som også ramte Danmark. Liberal Alliances fingeraftryk var vanskelige at få øje på, men partiet fik dog penge til en konference om bekæmpelse af ekstremisme og radikalisering med Udenrigsministeriet og Integrationsministeriet som officielle arrangører. Gevinsten lå alene i, at Liberal Alliance var med i forligskredsen og derfor skulle inviteres med ved fremtidige forhandlinger om aftalen.

Oppositionen var mildest talt ikke imponeret. Socialdemokratiets finansordfører Morten Bødskov fandt, at regeringens valgløfter om et kæmpe velfærdsløft på 50 milliarder kroner var endt i et kæmpe løftebrud, og at regeringen ikke tog de dystre udsigter for dansk økonomi alvorligt. Socialistisk Folkepartis finansordfører Ole Sohn betegnede indrømmelserne til Dansk Folkepartis som kosmetiske ændringer illustreret ved, at Københavns Kommunes andel af toiletpengene kun rakte til renovering på tre skoler.

Der var altså intet nyt i reaktionerne. Nyt – og historisk – var det derimod, at Socialistisk Folkeparti for første gang i partiets historie besluttede at stemme ja til en borgerlig regerings finanslov. Gruppeformand Ole Sohn lagde ikke skjul på, at partiets ja til finansloven var et led i dets bestræbelser på at samle oppositionen og gøre Socialistisk Folkeparti til et ansvarligt parti, der kunne indgå i en socialdemokratisk ledet regering. Sammen med det tidligere omtalte fælles integrationsudspil med Socialdemokratiet medvirkede den nye holdning til at tegne et klarere og mere samlet regeringsalternativ.

Halvåret var i det hele taget præget af ret så interessante begivenheder internt i partierne såvel som i deres indbyrdes relationer. Efter Jørgen Poulsens eksklusion af Ny Alliances folketingsgruppe valgte han den 30. juni helt at melde sig ud af partiet. Det samme gjorde hans partiforening i Haderslev med den begrundelse, at den ikke var enig med de superliberalistiske holdninger Naser Khader og Anders Samuelson havde givet udtryk for. Jørgen Poulsen blev i august optaget i den radikale folketingsgruppe.

Ny Alliance fik til gengæld et nok så betydningsfuldt nyt medlem den 20. juli, nemlig den stærkt liberale debattør og direktør for den fremgangsrige Saxo Bank Lars Seir Christensen, som havde støttet partiet med en større donation til den slunkne partikasse. Lars Seir Christensen kunne aktivt understøtte den drejning i liberal retning Ny Alliance var i gang med. Den blev fuldbyrdet ved, at partiets hovedbestyrelse den 27. august besluttede at ændre navn til Liberal Alliance.

Dagen efter præsenteredes det nye liberale partiprogram, hvor nogle af hovedpunkterne var en skattereform med 40 procents skat på arbejde, fjernelse af top- og mellemskat, mindre selskabsskat, reform af dagpenge, efterløn, førtidspension, forhøjelse af pensionsalderen til 67 år, større effektivitet, bedre

ledelse og mindre politisk styring af den offentlige sektor, færre regler, mindre bureaukrati og mere frihed til virksomhederne og endelig åbne grænser, men lukkede kasser for udlændinge, der ville bidrage aktivt i Danmark.

Efter aftenen i forvejen at have orienteret de vigtigste personer herunder selvfølgelig statsminister Anders Fogh Rasmussen og den konservative ledelse meddelte økonomi- og erhvervsminister Bendt Bendtsen den 9. september den konservative folketingsgruppe, at han trådte tilbage som minister og leder af Det Konservative Folkeparti, en post han havde beklædt siden 1999. Gruppen valgte enstemmigt Lene Espersen som ny politisk leder af partiet.

Ihukommende de ødelæggende magtkampe tidligere lederskift i partiet havde udløst – og som havde banet vejen for Bendt Bendtsen som mange dengang troede blot ville blive en overgangsfigur – var den enstemmige opbakning både bemærkelsesværdig og vigtig. Connie Hedegaard, som mange havde anset som en rival til Lene Espersen som partileder, bakkede fuldt ud op bag hende, og hun blev i øvrigt selv forfremmet til at indtræde i regeringens magtfulde koordinationsudvalg. Bendt Bendtsen blev partiets spidskandidat til europaparlamentsvalget til juni 2009.

Rygterne om Bendt Bendtsens afgang havde svirret et stykke tid og havde med mellemrum fået næring af, at kredse i partiet fandt, at partiet under hans lederskab ikke længere var profileret nok og ikke havde formået at høste en større andel på vælgermarkedet. Forventningen til Lene Espersen var derfor, at hun skulle ændre på dette og få flyttet partiet væk fra dets image som lillebror i forholdet til Venstre. Som sædvanlig, når der er den type medieopmærksomhed, oplevede partiet da også en pæn fremgang i meningsmålingerne. På den baggrund blev Lene Espersen den 27. september på partiets landsrådsmøde

kåret som partiformand under former, der ikke stod tilbage for et amerikansk partikonvent med hensyn til pomp og pragt, konfetti og musik. Således begejstrede og med beske- den om, at partiet skulle have et nyt partiprogram i 2011, drog de delegerede optimistiske tilbage til deres respektive partiforeninger. Fremgangen i meningsmålingerne jævne- sig dog igen, så snart nyhedens interesse forsvandt.

Det konservative lederskift nødvendiggjorde selvfølgelig en ministerrokade. Den kom ikke til at berøre Venstres ministre, selvom nogle nok havde et ønske om, at Birthe Rønn Hornbech afgav Integrationsministeriet og alene beholdt Kirkeministeriet. Rokaden blev gennemført den 10. september og indebar, at Lene Espersen blev økonomi- og erhvervs- minister, Brian Mikkelsen justitsminister, Carina Christensen kulturminister og Lars Barfoed, som hermed vente tilbage til mini- sterholdet, trafikminister. Alt i alt en lille og politisk uproblematisk rokade.

Venstre holdt landsmøde den 15.-16. novem- ber. Det fandt sted på baggrund af den usik- kerhed de vedvarende rygte afstedkom om, at statsminister Anders Fogh Rasmussen var på vej ud af dansk politik for at tiltræde en in- ternational toppost, og den medvind de kon- servative oplevede umiddelbart efter leder- skiftet. På landsmødet forsikrede Anders Fogh Rasmussen, at han ikke var kandidat til nogen international post, at det var hans hen- sigt at stille op til næste folketingsvalg og i øvrigt at blive som statsminister, så længe vælgerne ønskede det.

Han advarede de konservative om ikke at la- de meningsmålinger ødelægge det gode for- hold mellem de to partier, men at stå sammen om at slås ikke med hinanden, men med op- positionen. De 1.400 landsmødedeltagere klappede demonstrativt længe, da Lars Løk- ke Rasmussen rutinemæssigt blev genvalgt som næstformand. Det var en klar tilkendegi-

velse af, at partiets tillidsfolk stod bag ham trods en række dårlige popularitetsmålinger i medierne. De var affødt af, at pressen havde afdækket hans tvivlsomme brug af offentlige midler og rod i bilagene. Der var også stor opbakning til Jens Rohde som partiets spids- kandidat til europaparlamentsvalget.

Om der var lige så unison opbakning bag An- ders Fogh Rasmussens vision om at omlægge skat på arbejde til grønne afgifter, gennem- føre massive investeringer i infrastruktur til løsning af trafikproblemer, kvoter til virk- somhederne for det CO2 de udleder, en na- turplan til forbedring og sikring af naturen, at gøre Danmark til et internationalt forsøgs- center for grøn innovation, alt med henblik på at gøre Danmark uafhængig af fossile brændstoffer – ja det kom der ikke noget en- tydigt svar på på landsmødet. Men sigtet var klart: Venstre skulle have en grønnere profil.

Hovedindtrykket fra Socialdemokratiets kon- gres den 6.-7. september var den endelige gennemførelse af generationsskiftet. Kon- gressen åbnede med fire videoklip af for- mand Helle Thorning-Schmidt, næstformand Nick Hækkerup, politisk ordfører Henrik Sass Larsen og næstformand i folketings- gruppen Mette Frederiksen – den nye fire- bande. Formanden takkede i sin tale den gamle firebande – Poul Nyrup Rasmussen, Svend Auken, Mogens Lykketoft og Ritt Bjerregaard for deres indsats og erklærede, at nu var tiden kommet til, at hendes generation tog deres fulde ansvar. Det var også sym- bolsk, at Henrik Sass Larsen og Mette Frede- riksen i fællesskab præsenterede det nye ide- ologisk program »Trivselssamfundet« for på den måde at understrege, at partiets venstre- og højrefløj nu stod sammen.

Formanden understregede i sin tale, at den li- ge og frie adgang til sundhed var socialde- mokratisk hjerteblood, og at en ny sund- hedspolitik skulle bremse patientflugten fra offentlige til private sygehuse. Hun frem-

hævede også nødvendigheden af en ny erhvervspolitik til fremme af bæredygtig vækst, af en mere ambitiøs miljøpolitik, af bedre udnyttelse af milliardindtægterne fra nordsøolien i form af investeringer i infrastruktur, moderne sygehuse, skoler og børnehaver, af en ny seniorpolitik så pensionister og efterlønnere kunne tjene op til 60.000 kroner om året uden modregning og af en ny uddannelsespolitik med 13 års skolepligt. For første gang fremkom der ingen kritiske røster om partiets udlændingepolitik. Alt i alt kan det politiske budskab fra kongressen ses som en værdipolitisk højredrejning og en fordelingspolitisk venstredrejning. Dan Jørgensen blev valgt til partiespidskandidat til europaparlamentsvalget.

Det Radikale Venstres problemer tog yderligere til i styrke og omfang i halvåret. Den 18. september rettede partiets rets- og kulturordfører Simon Emil Ammitzbøll i en kronik i Berlingske Tidende et usædvanligt hårdt angreb på partiets leder Margrethe Vestager. Han anklagede hende for at begå forræderi mod partiets egne principper og dermed være skyld i det dårlige valgresultat i 2007, da hun i valgkampen suspenderede modstanden mod 24-årsreglen. Han anklagede hende endvidere for at have kuppet både partiets folketingsgruppe og hovedbestyrelse ved at vende ryggen til de borgerlige i valgkampen og pege på Socialdemokratiets leder Helle Thorning-Schmidt som statsministerkandidat. Han fandt, at hvis Det Radikale Venstre ikke fik skabt sammenhæng mellem de politiske udmeldinger og de overordnede principper, risikerede partiet at gå helt til grunde.

Der var således for alvor lagt i kakkelloven forud for partiets landsmøde den 20.- 21. september. Selv ville Simon Emil Ammitzbøll imidlertid ikke være til stede i Nyborg, da han tog til New York for at være med til FN's generalforsamling. Dette og hele hans fremgangsmåde vakte vrede, men Margrethe Vestager afviste dog, at der kunne blive tale

om eksklusion med den begrundelse, at det brugte man ikke i partiet. Hun nævnte ikke med et eneste ord Ammitzbølls kritik i den politiske tale, og kun få delegerede gik på talerstolen og støttede indholdet af hans kritik, men ikke hans fremgangsmåde. Hovedindtrykket udadtil var, at landsmødet rykkede sammen om den politiske leder, men et og andet er nok blevet vendt i krogene og ved baren.

Det væsentligste politiske budskab fra landsmødet var et nyt bud på en samlet udlændingepolitik. Det bestod af en rekrutteringsplan, der skulle skaffe 14.000 flere hænder til det danske arbejdsmarked, en integrationsplan og 20 konkrete tiltag mod tvangsægteskaber. Til gengæld skulle de to omstridte udlændingeregler om familiesammenføring, 24-årsreglen og tilknytningskravet, afskaffes.

Hjemvendt fra New York holdt Simon Emil Ammitzbøll og Margrethe Vestager et møde den 10. oktober for at afklare striden, og endnu et møde blev aftalt til ugen efter samtidig med, at der var forlydender i pressen om, at Ammitzbøll havde kontakter ude til Liberal Alliance. Men allerede den 12. oktober meddelte han, at han trådte ud af den radikale folketingsgruppe og blev løsgænger. Han havde truffet beslutningen efter samtaler med flere partikammerater herunder efter hans eget udsagn også medlemmer af folketingsgruppen, der støttede hans synspunkter. Han gav som hovedbegrundelse for udmeldelsen, at han ikke kunne arbejde i et parti under Margrethe Vestagers ledelse.

Denne udgang på affæren skabte selvfølgelig yderligere uro i partiets bagland, hvor især de radikale tillidsfolk, som ikke blev genvalgt i 2007, kritiserede partilederen for ikke at have formået at lande konflikten på en sådan måde, at Simon Emil Ammitzbøll kunne blive i partiet. Men med hans afgang var en af de markante kritikere af et samarbejde med Socialdemokratiet ikke længere i folketings-

gruppen og Margrethe Vestager forsøgte derfor nu at skære igennem med hensyn til partiets placeringsproblemer og imødekomme de interne kritikere, som havde krævet en klar radikal strategi.

Hun meldte den 19. oktober ud, at partiet ville pege på Helle Thorning-Schmidt som forhandlingsleder ved en kommende regeringsdannelse, og at ingen partier var udelukket, heller ikke Socialistisk Folkeparti. Det afgørende var at få en regering, der kunne samarbejde bredt og have Det Radikale Venstre med som garant for den økonomiske ansvarlighed. Derudover kunne der ikke udelukkes noget.

Udmeldingen skabte ikke den håbede ro eller klarhed. Nogle tolkede den således, at partiet nu endegyldigt havde meldt sig ind i rød stue, andre hæftede sig ved, at der var en kattelem i udtalelsen, nemlig at intet var udelukket. Disse forskellige tolkninger illustrerede tydeligt kerneproblemet i partiets positioneringsvanskeligheder: Var Det Radikale Venstre noget i kraft af sig selv, det vil sige i kraft af dets eget politiske program og egne principper, eller var det kun noget i kraft af andre, det vil sige i kraft af hvem det samarbejdede med i forskellige bogstavkombinationer?

Og bogstavkombinationerne var netop i centrum på et ekstraordinært langt gruppemøde den 21. oktober. På det efterfølgende improviserede pressemøde måtte Margrethe Vestager erkende, at hendes gruppefællers holdning til Socialistisk Folkeparti var køligt, idet højrefløjen anført af finansordfører Morten Helveg Petersen og kommunalordfører Johannes Poulsen på gruppemødet havde presset hende til at lægge afstand til Socialistisk Folkeparti. Ikke ved at afskære Socialistisk Folkeparti muligheden for at indgå i en regering, men ved at fastslå, at Det Radikale Venstre gik efter en SR-regering og ikke efter en S-SF-R-regering. Partiet ønskede en midter-

regering, og kernen i en sådan var Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre.

Det hører bestemt ikke til normalbilledet, at en partileder på så kort tid to gange bliver tvunget til at præcisere, hvad der egentlig er partiets strategi. Dette og udgangen på Ammitzbøll-affæren havde klart svækket Margrethe Vestagers lederposition. Det hjalp dog på opbakningen til hende, at partiets hovedbestyrelse den 22. november entydigt støttede folketingsgruppens beslutning om at pege på Helle Thorning-Schmidt som forhandlingsleder, og at kernen var SR, men da ingen endnu kendte valgresultatet, udelukkedes der ingenting på forhånd. Der var en kattelem.

Også hos Kristendemokraterne var der interne problemer med at fastlægge den overordnede strategi, efter det heller ikke i 2007 var lykkedes partiet at blive repræsenteret i Folketinget. En af partiets frontfigurer Tove Videdæk havde forladt partiet og meldt sig ind i det Konservative Folkeparti, hvor hun blev opstillet som kandidat til europaparlamentsvalget i 2009. Op til partiets landsrådsmøde den 25. oktober var tilliden til partiformand Bodil Kornbek forsvundet. Medlemstallet var faldet med 30 procent, og det var ikke lykkedes at indsamle mere end omkring 5.000 vælgererklæringer, hvilket var langt fra de ca. 20.000, som der krævedes for at blive opstillingsberettiget.

Den siddende partiledelse ønskede et nyt principprogram vedtaget, et program der én gang for alle skulle fjerne de bibelske henvisninger i programmet. Begrundelsen var, at Kristendemokraterne skulle være et parti og ikke en kirke. Men de mange ændringsforslag blev nedstemt et efter et af de 241 delegerede. Bodil Kornbeks nederlag var tydeligt, da 151 delegerede stemte på den indremissionske Bjarne Hartung Kirkegaard som ny formand mod Bodil Kornbeks 77 stemmer. Den langvarige identitetskrise var bragt til ende. Bodil Kornbek og andre fra ledelsen

ønskede vestjyderne tillykke med, at partiet nu var deres, hvorefter hun meldte sig ind i Socialdemokratiet og senere blev dets folketingskandidat i Greve.

Dansk Folkeparti var det eneste parti, der afholdt landsmøde i halvåret, hvor der ikke var mislyde af nogen slags overhovedet. Den konstante fremgang ved valgene og den fortsat centrale placering i dansk politik, og den måde den blev forvaltet på af folketingsgruppen, vakte kun jubel. Det var dog langt fra sikkert, at den gode stemning havde kunnet opretholdes, hvis partiledelsen ikke havde ventet til dagen umiddelbart efter landsmødet med endeligt at få de sidste detaljer på plads i udlændingeaftalen med regeringen. Udefra lignede det i hvert fald ikke en tilfældighed, at timing blev lige netop sådan.

Det partipolitiske samarbejdsmonster forandrede sig ikke afgørende i dette halvår, men der skete dog bevægelser partierne imellem, som på sigt kunne få betydning. For det første blev den politisk- økonomiske dagsorden ændret efter udbruddet af finanskrisen og det efterfølgende nedslag i den reale økonomi med varsler om nul eller endog negativ vækst og stigende arbejdsløshed. Fordelingspolitikken rykkede højere op uden dog at fortrænge værdipolitikken. Det kunne give anledning til eller mulighed for andre politiske initiativer end de vante. En beskeden uenighed, men dog en uenighed, havde vist sig mellem regeringen og Dansk Folkeparti i opfattelsen af, hvad det krævede af indgreb, og af hvornår indgrebene skulle gennemføres. Det skal også noteres, at Det Konservative

Folkeparti havde fået en ny leder, som havde erklærede ambitioner om at øge partiets stemmeandel og markere sig stærkere i regeringssamarbejdet med Venstre.

Bevægelserne i oppositionen var dog de tydeligste og mest perspektivrige. Socialistisk Folkepartis stadige march ind mod midten blev demonstreret ved det fælles integrationsudspil med Socialdemokratiet, ved dets eget forslag til finanslov, ved at partiet stemte ja til en borgerlig regerings finanslov, ved en melding om at det ikke på forhånd ville afvise at deltage i et kommende forsvarsforlig – for blot at nævne nogle af de vigtigste områder. Alt sammen med henblik på at opnå de andre partiers anerkendelse som værende et ansvarligt parti og dermed at skabe et realistisk og troværdigt regeringsalternativ sammen med Socialdemokratiet og de radikale.

Det Radikale Venstres fortsatte bryderier med at fastlægge partiets overordnede placeringsstrategi var endt med en vedtagelse af, at partiet gik efter Helle Thorning-Schmidt som forhandlingsleder og en socialdemokratisk-radikal regering, men at partiet i øvrigt ikke på forhånd udelukkede nogen, hverken Socialistisk Folkeparti eller borgerlige partier. Den melding pegede også i retning af at opstille et regeringsalternativ, selvom der trods alt stadig var rum for fortolkning. Men da der endnu efter al sandsynlighed var lang tid til næste valg, var disse bevægelser nok mest møntet på gradvist og i god tid at få placeret dette alternativ positivt i vælgerens bevidsthed.